

Γενικά για την Ιλιάδα

- ∅ **Το ηθικό σχήμα στο έπος :** Ο άνθρωπος με την ελεύθερη βούληση και την προσωπική ευθύνη → Άτη = τύφλωση του νου → Ύβρη = υπέρβαση του μέτρου, έπαρση, ασέβεια → Νέμεση= οργή των θεών → Τίση = σκληρή τιμωρία.
- ∅ **Το επίθετο στην ομηρική ποίηση :** Προσδίδει παλμό και δύναμη στο λόγο : περιγραφικά επίθετα (π.χ. κοίλα πλοία) – 2. χαρακτηριστικά επίθετα (π.χ. οι μεγαλόψυχοι Αχαιοί) – 3. τυπικά επίθετα (επαναλαμβανόμενα, π.χ. ο γοργοπόδης Αχιλλεύς)
- ∅ **Επική ειρωνεία :** 1. ο ήρωας μιλά και δρα αγνοώντας ότι όσα λέει και πράττει τον οδηγούν αναπόδραστα στη συμφορά. Αντίθετα, οι ακροατές- αναγνώστες , που ξέρουν το μύθο στο γενικό του πλαίσιο, γνωρίζουν την τραγική κατάληξη. – 2. ο ήρωας μιλά και δρα γνωρίζοντας την πραγματική κατάσταση αλλά τα άλλα πρόσωπα που είναι παρόντα στη σκηνή την αγνοούν. Ο ήρωας χρησιμοποιεί σκόπιμα διφορούμενη γλώσσα εις βάρος ενός ή περισσότερων προσώπων.
- ∅ **Προοικονομία :** Είναι μια τεχνική της επικής αφήγησης όπου γίνεται υπαινιγμός ή αναφορά σε μια μελλοντική εξέλιξη των πραγμάτων – ένα είδος προειδοποίησης δηλαδή του ακροατή- αναγνώστη για την έκβαση ενός γεγονότος αλλά και για την τελική έκβαση της υπόθεσης. Συμβάλλει στην κορύφωση της έντασης και της αγωνίας του ακροατή : 1. προαίσθηση ενός ήρωα της αφήγησης για τη μελλοντική του τύχη – 2. προϊδεασμός του ακροατή εκ μέρους του αφηγητή για την έκβαση των πραγμάτων.
- ∅ **Επιβράδυνση :** Τεχνική αφήγησης που έχει σκοπό : 1. να αποσπάσει την προσοχή του αναγνώστη από τη ροή της αφήγησης και να τον ξεκουράσει, 2. να μας προετοιμάσει ώστε να παρακολουθήσουμε πιο άνετα τη συνέχεια της ιστορίας, 3. να αυξήσει την ένταση και την αγωνία, 4. να ποικίλει το θέμα του και να κάνει πιο ενδιαφέρουσα την πλοκή του έπους. Ο ποιητής με εμβόλιμες διηγήσεις μεταβαίνει από το κύριο θέμα σε άλλο.
- ∅ **Τυπικό σκηνής ικεσίας :** 1. Ο ικέτης (θνητός ή θεϊκό πρόσωπο) συναντά το πρόσωπο που επιδιώκει να παρακαλέσει για κάτι, 2. Πέφτει γονυκλινής μπροστά του αγγίζοντας τα γόνατα και το πηγούνι του (ή τα γένια), 3. Του υπενθυμίζει το καλό που του έχει κάνει (εκδουλεύσεις, προσφορές, τιμές), 4. Του θέτει το αίτημά του ως αντάλλαγμα για το καλό που του είχε κάνει.
- ∅ **Η τιμή του ήρωα :** Δεν υπάρχει χειρότερο πράγμα για έναν ήρωα από το να προσβληθεί η τιμή και η αξιοπρέπειά του. Προτιμά να πεθάνει παρά να υποστεί ατίμωση.
- ∅ **Θεϊκές παρεμβάσεις :** 1. Ενανθρώπιση : οι θεοί παρουσιάζονται μεταμορφωμένοι σε ανθρώπους, συζητούν και συντρώνουν μαζί τους, τους συμβουλεύουν, τους προτρέπουν ή τους αποτρέπουν. Άλλοτε οι θνητοί τους αντιλαμβάνονται κι άλλοτε όχι. – 2. Επιφάνεια : εμφανίζονται σε όνειρο ή σε κρίσιμες στιγμές δράσης, για να παρέμβουν στα ανθρώπινα. Γίνονται αμέσως αντιληπτοί από τους ανθρώπους. – 3. Με φωτισμό του νου : ο θεός φωτίζει το νου του ήρωα και αυτός προβαίνει σε κάποιες ενέργειες. Στα ομηρικά έπη η θεϊκή επέμβαση και η προσωπική ευθύνη συνυπάρχουν : μπορεί ο θεός να ανακατεύεται ενεργά στα έργα των θνητών, ωστόσο τις αποφάσεις παίρνει ο άνθρωπος ολομόναχος κι απόλυτα ελεύθερος.
- ∅ **Το μοτίβο του αδυνάτου :** Για να δηλώσει ο ομηρικός ήρωας ότι κάτι που επιθυμεί ή κάτι που του ζητούν δεν μπορεί να γίνει με κανένα τρόπο, προβάλλει το ακατόρθωτο, το αδύνατο : όπως δηλαδή είναι αδύνατο να παραβιαστεί ένα φυσικό φαινόμενο ή ένας φυσικός νόμος, έτσι είναι ανέφικτο κι αυτό που θέλει ή που του ζητούν.
- ∅ **Εσωτερικός μονόλογος :** Σε κρίσιμες ώρες ο ήρωας αναμετράει τους κινδύνους ή τις αξεπέραστες δυσκολίες που ορθώνονται μπροστά του. Διαισθάνεται κάποια επικείμενη συμφορά. Παροτρύνει τον εαυτό του να δείξει υπομονή ή θάρρος. Έτσι, γνωρίζουμε τις μύχιες σκέψεις και τα βαθύτερα συναισθήματα των προσώπων. Ο μονόλογος αποτελεί και στοιχείο προοικονομίας, γιατί η αποκάλυψη των σκέψεων, των προθέσεων ή των κινήτρων των ηρώων μας προϊδεάζει για το τι επακολουθεί.

- Ø **Το μοτίβο της έκφρασης :** Έκφραση = περιγραφή ανθρώπων, πραγμάτων, τόπων, έργων τέχνης. (πχ. Περιγραφή της ασπίδας του Αχιλλέα, περιγραφή του υφαντού της Ελένης)
- Ø **Αποστροφή :** Ο ποιητής διακόπτει ξαφνικά την αντικειμενική αφήγηση κι απευθύνεται σε κάποιον ήρωα του σε δεύτερο πρόσωπο. Την αποστροφή τη χρησιμοποιεί ο ποιητής κινούμενος από συμπάθεια προς τον ήρωα του και μάλιστα σε κρίσιμες στιγμές γι' αυτόν που αξίζει να τον συμπονέσει ο αναγνώστης
- Ø **Το στοιχείο του θαυμαστού :** υπερβαίνει τη φυσική τάξη και τις ανθρώπινες δυνάμεις. 1. επιφάνειες ή ενανθρωπίσεις θεών, εμφανίσεις τους στη γη και επέμβασή τους στα ανθρώπινα, 2. μεταμορφώσεις, 3. αθέατο : ένας θεός κάνει μια ενέργεια χωρίς να φαίνεται, 4. ξαφνική εμφάνιση ομίχλης , θύελλας, βροντών, αστραπών → στοιχεία θαυμαστά, όταν παρουσιάζονται εντελώς απρόσμενα και μάλιστα σε καλοκαιρία και ηλιόλουστη μέρα.
- Ø **Οι ήρωες και τα οικεία τους πρόσωπα :** Οι ομηρικοί ήρωες νιώθουν μεγάλη πίστη και αφοσίωση για τα οικογενειακά και φιλικά τους πρόσωπα .
- Ø **Οι παρομοιώσεις στον Όμηρο :** Δίνουν ζωντανία, παλμό και δύναμη στην αφήγηση. Είναι παρμένες από τη φύση ή τη ζωή του ανθρώπου μέσα στη φύση, βοηθούν τον ακροατή να καταλάβει κάποιες σημαντικές λεπτομέρειες ή τον ξεκουράζουν και τον χαλαρώνουν, είναι λυρικές και ζωντανές . Μπορεί να είναι σύντομες ή εκτενέστερες. Οι εκτενέστερες αποτελούνται από το αναφορικό και το δεικτικό μέρος και υπάρχει ένας κοινός όρος ανάμεσά τους.
- Ø **Η κλίμακα των αξιών για τον ομηρικό ήρωα :** σεβασμός στους θεούς, υπεράσπιση της πατρίδας μέχρις εσχάτων, στοργή προς την οικογένεια, τους γονείς, τα αδέρφια, τους συμπατριώτες, τιμή, δόξα, υστεροφημία.
- Ø **Άστοχα ερωτήματα :** Ένα πρόσωπο υποβάλλει διαζευκτικά ερωτήματα για υποτιθέμενες λύσεις στην απορία του κι αμέσως ακολουθεί εμφαντικά η ορθή απάντηση από το ερωτώμενο δεύτερο πρόσωπο.
- Ø **Ο διάλογος στην ομηρική ποίηση :** Μπορεί να έχει απλή μορφή (ερώτηση – απάντηση) ή να εκφέρεται δραματικά (προβολή αντιπαρατιθέμενων απόψεων και θέσεων). Ο διάλογος μαζί με την αφήγηση και την περιγραφή προωθούν τον επικό μύθο.
- Ø **Η επανάληψη :** επαναλαμβάνονται εκφράσεις, σίχοι , ενότητες για να διαβιβαστεί μια εντολή, παραγγελία ή είδηση, για να περιγραφεί ένα φυσικό φαινόμενο ή για να παρουσιαστεί μια τυπική ενέργεια (ετοιμασία θυσίας, ταξιδιού, φαγητού...) Επηρεάζει συναισθηματικά τους ακροατές.
- Ø **Οι ήρωες αγαπούν τη ζωή που θυσιάζουν :** η ζωή είναι ακριβή κι αξιαγάπητη για τον ομηρικό ήρωα, αλλά δεν διστάζει να τη θυσιάζει για την τιμή και για κάποια ιδανικά.
- Ø **Η ελευθερία του ανθρώπου στον Όμηρο :** η θεϊκή επέμβαση και η ανθρώπινη ευθύνη συνυπάρχουν.
- Ø **Τυπική σκηνή μονομαχίας :** 1. Οι αντίπαλοι ορμούν ο ένας εναντίον του άλλου, 2. ανταλλάσσουν λόγους απειλητικούς, χλευαστικούς ή υβριστικούς (αγώνας λόγων), 3. γίνεται κάποια θεϊκή παρέμβαση, 4.ακολουθούν ανελέητα χτυπήματα, 5. το θανάσιμο πλήγμα υφίσταται αυτός που εγκαταλείπεται από τους θεούς, 6. ακολουθεί σκύλευση του νεκρού (ο νικητής παίρνει τα όπλα του), 7. ο νικητής υπερηφανεύεται με κομπαστικά λόγια, 8. ο ετοιμοθάνατος ήρωας προλέγει συχνά το τέλος του αντιπάλου του.
- Ø **Γόος και μοιρολόι :** ο οδυρμός των ηρώων για το χαμό αγαπημένων προσώπων δεν θεωρείται ντροπή , είναι κάτι αυθόρμητο και φυσιολογικό : 1. Σπαραχτικός θρήνος στο άκουσμα του θανάτου προσφιλούς προσώπου, 2. αυτός που θρηνεί κόβει τα μαλλιά του ή ρίχνει στο κεφάλι του χώμα χτυπώντας με τα χέρια τα στήθη του, 3. εγκωμιάζει τις αρετές του σκοτωμένου, 4. προσκαλούνται και μοιρολογήτρες που αναλαμβάνουν να θρηνούν και να εγκωμιάζουν το νεκρό, 5. το μοιρολόι συνεχίζεται και μετά την ταφή, 6. ο ήρωας που έχασε αγαπημένο πρόσωπο στη μάχη ετοιμάζεται να ριχτεί εναντίον των εχθρών για να πάρει εκδίκηση.
- Ø **Κυκλική σύνθεση :** λέξεις, φράσεις ή σίχοι ίδιου νοήματος επαναλαμβάνονται αυτολεξεί ή παραλλαγμένοι δημιουργώντας νοηματικούς κύκλους. Έτσι, ο ποιητής δίνει έμφαση όπου θέλει.